

DRAAIBOEK

biz KEMPEN BudgetinZicht

Vlaanderen
verbeelding werkt

VOORWOORD

Welkom bij **WAKOSTA?!**, het **inleefparcours** waar jongeren leren wat het kost om op eigen benen te staan.
In dit draaiboek kan je alles terugvinden wat noodzakelijk is om het inleefparcours met jongeren probleemloos te doorlopen en te begeleiden.

WAKOSTA?! bestaat uit zeven verschillende **levensdomeinen**. We starten het parcours bij het domein inkomen, waarna ook de domeinen wonen, gezondheid, huishouden, ontspanning, gokken, onvoorziene omstandigheden en sparen aan bod komen.

Als leerkracht begeleid je zelf je eigen klasgroep. Bestaat je klasgroep uit twintig of meer leerlingen? Dan is het aan te raden een extra begeleider mee te nemen.
Op sommige locaties zijn er vrijwilligers die de groepen begeleiden.

Op elke locatie wordt een **train-de-trainer** voor begeleiders van het inleefparcours voorzien. Tijdens deze train-de-trainer wordt het draaiboek toegelicht, geven we een rondleiding en extra tips bij het parcours. Wanneer je als begeleider voor de eerste maal het parcours begeleidt, is het sterk aan te raden om de train-the-trainer te volgen.

Voor meer informatie over de verschillende thema's verwijzen wij graag naar onze **inspiratiegids**, aangeduid met een boekje. Om een gepaste uitleg over verschillende onderdelen van het inleefparcours aan jongeren te geven, is de informatie uit de gids een must!
In de inspiratiegids staat niet alleen meer informatie, maar ook enkele lestips bij onderwerpen die niet worden opgenomen in het WAKOSTA?! Inleefparcours: vb. verschil tussen bruto en netto.

Veel succes met het doorlopen van het parcours!

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD **2**
INHOUDSOPGAVE **3**
SITUERING **5**
Doel? 5
Voor wie? 5
Link met de eindtermen 6
Doelstellingen van het parcours 6
VOORBEREIDING IN DE KLAS **7**
DEEL 1: DOMEIN INKOMEN & IDENTITEIT **8**
Doel 8
Benodigdheden domein Inkomen & identiteit 8
OPDRACHT 1: Eigen inkomen 8
OPDRACHT 2: Budgetplan 9
DEEL 2: DOMEIN WONEN **10**
Doel 10
Benodigdheden domein Wonen 10
OPDRACHT 1: Een woning zoeken via 'Immo WAKOSTA?!' 10
OPDRACHT 1a: Is samenhuizen iets voor mij? 11
OPDRACHT 2: (Energie)facturen in de post 12
OPDRACHT 3: Energieverbruik: Hoe zit dat? 12
OPDRACHT 4: Woonverzekeringen kiezen 13
DEEL 3: DOMEIN GEZONDHEID **14**
Doel 14
Benodigdheden domein Gezondheid 14
OPDRACHT 1: Verschillende ziekteverzekeringen 14
OPDRACHT 2: Terugbetaling mutualiteit 14
DEEL 4: DOMEIN HUISHOUDEN **16**
Doel 16
Benodigdheden domein Huishouden 16
VOEDING 16
OPDRACHT 1a: Winkeloefening 16
OPDRACHT 1b: Hoe gezond eet ik? 17
OPDRACHT 2: Smaaktest 17
OPDRACHT 3: Impulsaankopen 18
HYGIËNE 18
OPDRACHT: Prijzen vergelijken 18
KLEDING 18
OPDRACHT 1: Zelftest 'Welk geldtype ben jij?' 18

© BIZ Kempen

OPDRACHT 2: De kledingshop 19
VERVOER 19
OPDRACHT 1: Heb ik een auto nodig? 19
OPDRACHT 2: Vervoersbanner 20
TELECOM 20
OPDRACHT: Abonnement telefoon en internet 20
HUISDIEREN 20
OPDRACHT: Huisdieren 20
DEEL 5: DOMEIN ONTSPANNING 22
Doel 22
Benodigdheden domein Ontspanning 22
OPDRACHT 1: Aanbod ontspanningsmogelijkheden 22
OPDRACHT 2: Reisbureau WAKOSTA?! 23
EXTRA DEEL 6: DOMEIN GOKKEN 24
Doel 24
Benodigdheden domein Gokken 24
OPDRACHT: Verdubbel je maandloon 24
DEEL 7: ONVOORZIENE OMSTANDIGHEDEN & SPAREN 26
Doel 26
Benodigdheden domein Onvoorziene omstandigheden 26
OPDRACHT 1: Het rad van gebeurtenissen 26
OPDRACHT 2: Sparen of niet? 27
DEEL 8: NABESPREKING in de klas 28
Nabespreking met reflectievragen: 28
Toekomst 29

© BIZ Kempen

SITUERING

Uit onderzoek van het Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn[1] zien we dat een **groeiende groep jongvolwassenen wordt geconfronteerd met financiële moeilijkheden**. Ongeveer één op de acht jongeren uit de derde graad secundair onderwijs vertoont financieel risicogedrag. In deze groep van adolescenten zien we dat er nood is aan het **versterken van financiële vaardigheden**, het versterken van een **kritische houding** en het ontwikkelen van **weerbaarheid tegen beïnvloeding door o.a. reclame en kredieten.** Om hier ten volle op in te zetten, creëerde BIZ het WAKOSTA?! inleefparcours.

Het WAKOSTA?! inleefparcours is een initiatief van **BudgetInZicht, of kortweg BIZ**. BIZ is een samenwerkingsverband tussen de OCMW's, het CAW en de Verenigingen waar armen het woord nemen. BIZ zet in op preventie van schuldenlast en kwaliteitsverbetering van de schuldhulpverlening.

Doel?

'WAKOSTA?!' is een interactief parcours met als doel jongeren kennis te laten maken met de **verschillende aspecten van het zelfstandig leven en de financiële keuzes en gevolgen die hiermee gepaard gaan**. Tijdens dit parcours krijgen de jongeren een inkomen toegekend en worden ze uitgedaagd om keuzes te maken. De uitdaging bestaat erin hun **budget doorheen het parcours in evenwicht te houden**. De thema's die binnen het parcours aan bod komen zijn: inkomen, wonen, gezondheid, huishouden, ontspanning en gokken.

Voor wie?

Het inleefparcours 'WAKOSTA?! is ontworpen voor **jongeren van de derde graad secundair onderwijs, vanaf 16 jaar**.

Het is belangrijk dat de jongeren vanaf deze leeftijd leren wat het leven op eigen benen kost. Scholen kunnen zich inschrijven voor deze interactieve vorming.

[1] Financieel risicogedrag bij jongeren. (z.d.). CEBUD. https://thomasmore.be/nl/financieel-risicogedrag-bij-jongeren

© BIZ Kempen

Link met de eindtermen

Economische en financiële competenties

- Inzicht ontwikkelen in consumptiegedrag, inkomensverwerving en financiële producten om budgettaire gevolgen op korte en lange termijn in te schatten.

Doelstellingen van het parcours

- Jongeren komen te weten wat het leven op eigen benen kost en leren keuzes maken om hun budget in evenwicht te houden.
- Jongeren hebben zicht op de verschillende inkomsten en uitgaven.
- Jongeren kunnen hun inkomsten en uitgaven bijhouden met behulp van een budgetplan.
- Jongeren hebben zicht op relevante aspecten van de sociale wetgeving en het arbeidsrecht.
- Jongeren kunnen reclame en kredieten herkennen.
- Jongeren ontwikkelen weerbaarheid tegen beïnvloeding van reclame en kredieten.
- Jongeren kennen de gevaren van gokken.
- Jongeren kunnen keuzes maken, rekening houdend met een bepaald budget.
- Jongeren kunnen reflecteren over hun eigen uitgavenpatroon.
- Jongeren versterken hun financiële vaardigheden.
- Jongeren versterken hun kritische houding.

© BIZ Kempen

VOORBEREIDING IN DE KLAS

Aan de start van het inleefparcours krijgen de leerlingen in duo een statuut en inkomen toebedeeld waarmee ze het parcours zullen doorlopen: werknemer, werknemer van een maatwerkbedrijf, leefloon, ziekte-uitkering, werkloosheidsuitkering, inschakelingsuitkering of inkomensvervangende tegemoetkoming.

Een toelichting over de verschillende inkomens wordt gegeven voor de komst naar het inleefparcours. De jongeren kunnen op locatie hiervan een korte opfrissing krijgen en zo vlotter starten aan het parcours. Meer info over de verschillende inkomens en statuten vind je in de inspiratiegids.

© BIZ Kempen

DEEL 1: DOMEIN INKOMEN & IDENTITEIT

Doel

In dit domein krijgen de jongeren zicht op de mogelijke **inkomsten**: werknemer, werknemer van een maatwerkbedrijf, leefloon, ziekte-uitkering, werkloosheidsuitkering, inschakelingsuitkering en inkomensvervangende tegemoetkoming. De jongeren krijgen één van deze statuten en het bijhorende bedrag waarmee ze het hele parcours zullen doorlopen.

Benodigdheden domein Inkomen & identiteit

- Tas met portefeuilles
- Portefeuilles met statuut & inkomen (1 per duo)
- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Balpen (1 per duo)

OPDRACHT 1: Eigen inkomen

De jongeren kiezen een partner waarmee ze het hele parcours zullen doorlopen. Als de duo's gevormd zijn, gaat de begeleider rond met de tas waarin verschillende portefeuilles zitten. Elk duo neemt één portefeuille uit de tas. **In elke portefeuille zit een bepaald statuut en inkomen.** Als begeleider kun je er ook voor kiezen om alle leerlingen hetzelfde inkomen te geven.

- **werknemer**
- **werknemer maatwerkbedrijf**
- **leefloon**
- **ziekte-uitkering**
- **werkloosheidsuitkering**
- **inschakelingsuitkering**
- **inkomensvervangende tegemoetkoming**.

De begeleider vraagt aan de klas wie welk kaartje heeft getrokken. Vraag aan de leerlingen een woordje uitleg bij elk soort inkomen. Geef verduidelijking of stuur bij waar nodig. Het loon op de kaartjes is een nettoloon.

Extra verdiepingsvragen:

- Wat is het verschil tussen netto en bruto?
- Wat zijn extralegale voordelen?
- Is het loon het enige dat ertoe doet om voor een job te kiezen?
- Welke andere, niet betaalde voordelen, kan een job hebben?

© BIZ Kempen

OPDRACHT 2: Budgetplan

Geef elk duo een clipboard met een budgetplan op en een balpen. Leg uit wat de bedoeling is van het budgetplan en hoe ze dit moeten invullen.

Benadruk dat ze **in duo het parcours doorlopen**, maar dat ze met twee de rol van **één alleenstaande** opnemen.

De duo's vullen bij het startbudget hun inkomen in en moeten naargelang de gekozen uitgaven hun budgetplan in evenwicht houden. **Alle uitgaven worden doorheen het parcours steeds ingevuld op hun budgetplan.**

Meer uitleg over **budgetteren** en waarom een **budgetplan** zo belangrijk is, vind je in de inspiratiegids.

In het WAKOSTA?!-inleefparcours worden de verschillende uitgaven genoteerd volgens **levensdomeinen**. Dit is een eerste kennismaking met budgetteren.

Uitgaven kunnen ook genoteerd worden volgens de **soort uitgave**: vaste kosten, jaarlijkse kosten en variabele kosten. Dit onderscheid is vooral later belangrijk. Meer uitleg vind je in de inspiratiegids.

© BIZ Kempen

DEEL 2: DOMEIN WONEN

Doel

In het domein ‘Wonen’ kunnen de jongeren allerlei zaken met betrekking tot huisvesting aanschaffen. Ze kunnen een huis huren of kopen, energiebesparende tips doornemen en ze maken een keuze uit verschillende verzekeringen.

Benodigdheden domein Wonen

- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Banner ‘Immo’
- Bord ‘Samenhuizen’ + wasknijpers
- 9 brievenbussen + facturen
- Banner ‘Energiebesparende tips’
- Bord ‘Energieverbruik’
- Houten huisje met verzekeringen
- Bord ‘Woonverzekeringen’ + vinkjes en kruisjes

OPDRACHT 1: Een woning zoeken via ‘Immo WAKOSTA?!’

De jongeren maken een keuze uit verschillende huurhuizen of koopwoningen die uithangen op de banner. De huurprijs of kost van de lening staat bij elke woning in de linkerbovenhoek. Ze noteren deze huurprijs of lening op hun budgetplan.

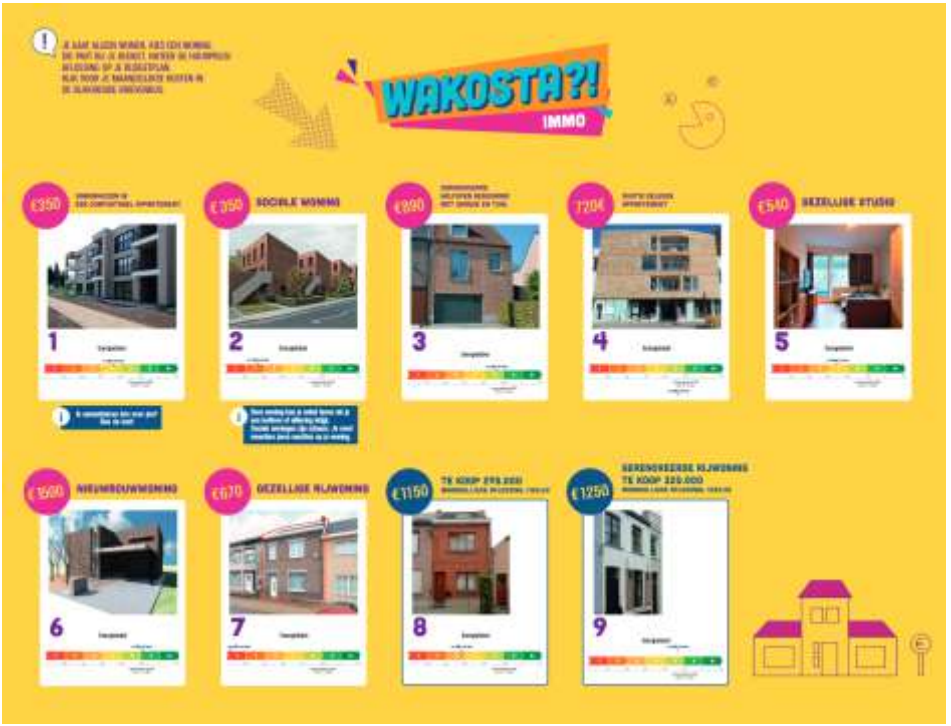

© BIZ Kempen

OPMERKING 1: Enkel de jongeren die recht hebben op een sociale woning kunnen woning 2 kiezen (mensen met een leefloon of uitkering, bv. mutualiteit, de RVA, het OCMW). Het is daarbij belangrijk te vermelden dat de wachtlijsten voor een sociale woning erg lang zijn.

OPMERKING 2: Als jongeren kiezen voor **samenhuizen**, moeten ze een extra test doen om te zien of samenhuizen wel echt iets voor hen is. Zie **opdracht 1a: Is samenhuizen iets voor mij?**

OPMERKING 3: Als je iets huurt, dien je nog wel de plaatsbeschrijving + waarborg te voorzien. Plaatsbeschrijving ligt gewoonlijk tussen de €75 à €200, afhankelijk van de makelaar. De huurwaarborg bedraagt 3 maanden huur. Deze kosten zijn niet meegenomen in het budgetplan tijdens het parcours vermits deze bedragen van te voren dienen gespaard te worden.

OPMERKING 4: De schuldsaldoverzekering. Als je een huis koopt, leen je meestal een groot bedrag bij de bank dat je over 15, 20 of 25 jaar terugbetaalt. Maar wat als je onderweg iets overkomt?

- **Zonder schuldsaldoverzekering:** Je partner of kinderen moeten de maandelijkse lening alleen blijven afbetalen. Kunnen ze dat niet? Dan moet het huis mogelijk verkocht worden.
- **Met schuldsaldoverzekering:** De verzekeringsmaatschappij betaalt (een deel van) het resterende bedrag van de lening direct af aan de bank. Je nabestaanden kunnen dus in het huis blijven wonen zonder die financiële zorg.

De bank zet vaak in de voorwaarden van de lhypotecaire lening dat het nemen van een schuldsaldoverzekering verplicht is. Er zijn verschillende formules zoals bijvoorbeeld een algehele dekking van het saldo of een gedeelte ervan. Lees zeker goed je leningvoorwaarden na!

OPDRACHT 1a: Is samenhuizen iets voor mij?

Jongeren die kozen voor de optie ‘Samenhuizen’ op de immo banner doen een extra test. Met deze test laten we de jongeren nadenken of samenhuizen wel echt iets voor hen is. **Samenhuizen is goedkoper, maar niet altijd makkelijker.**

- **STAP 1:** De jongeren bekijken de voorkant van het bord en lezen de stellingen.
- **STAP 2:** De jongeren hangen een wasknijper naast de stelling die het best bij hen aansluit.
- **STAP 3**: Als alle stellingen gelezen zijn, bekijken de jongeren de achterkant van het bord en tellen ze hun punten op.

© BIZ Kempen

- **STAP 4:** De jongeren lezen bovenaan op het bord, in het lichtpaarse kader, welke aanbeveling overeenkomt met hun score. Afhankelijk van hun punten komen ze te weten of samenhuizen bij hen past.

- **STAP 5:** Kozen de jongeren juist, dan gaan ze door met het parcours. Past deze manier van wonen toch niet bij de jongere, dan kiezen ze een andere woonst.

Tel hieronder je score op.

0-2: Samenhuizen is voor jou niet ideaal. Met iemand samenleven zorgt bij jou mogelijk voor frustraties en zelfs ruzies. Je doet graag je eigen ding. Kies een andere woning op het immobord.

3-4: Met samenhuizen kan je geld besparen en kosten delen. Het kan ook heel fijn zijn om nieuwe mensen te leren kennen of met je vrienden samen te wonen. Denk er toch goed over na of dit echt iets voor jou is. Elk voordeel heeft z'n nadeel. Lijkt samenhuizen na het lezen van de stellingen toch niet voor jou, kies dan een andere woning op het immobord.

5-6: Samenhuizen is voor jou ideaal. Van samenhuizen met andere mensen word je gelukkig.

OPDRACHT 2: (Energie)facturen in de post

Op de Immo banner staat bij elk huis een huisnummer dat overeenkomt met een brievenbus. De jongeren openen de brievenbus en bekijken de facturen van elektriciteit, gas en water. **Deze facturen moeten ze betalen** en invullen op het budgetplan.

Het energielabel van een huis speelt een belangrijkere rol. De duo's vergelijken hun kosten met elkaar en zo kunnen ze opmerken dat de **facturen hoger of lager zijn afhankelijk van hun energielabel**.

OPMERKING: In de brievenbus zit ook de **factuur van de provinciebelasting en het huisvuil**. Dit zijn **jaarlijkse** facturen. Het totaalbedrag moet dus gedeeld worden door 12. **Post en administratie bijhouden is belangrijk**, meer uitleg vind je in de inspiratiegids.

OPDRACHT 3: Energieverbruik: Hoe zit dat?

Op het bord plaatsen de leerlingen bij ieder percentage een energievreter in huis. Aan wat verbruiken we de meeste energie? Aan wat minder? Op de achterkant van het bord vinden de leerlingen de oplossing. Bij die oplossing staan ook extra energietips voor de jongeren.

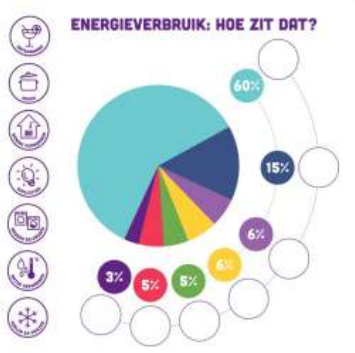

© BIZ Kempen

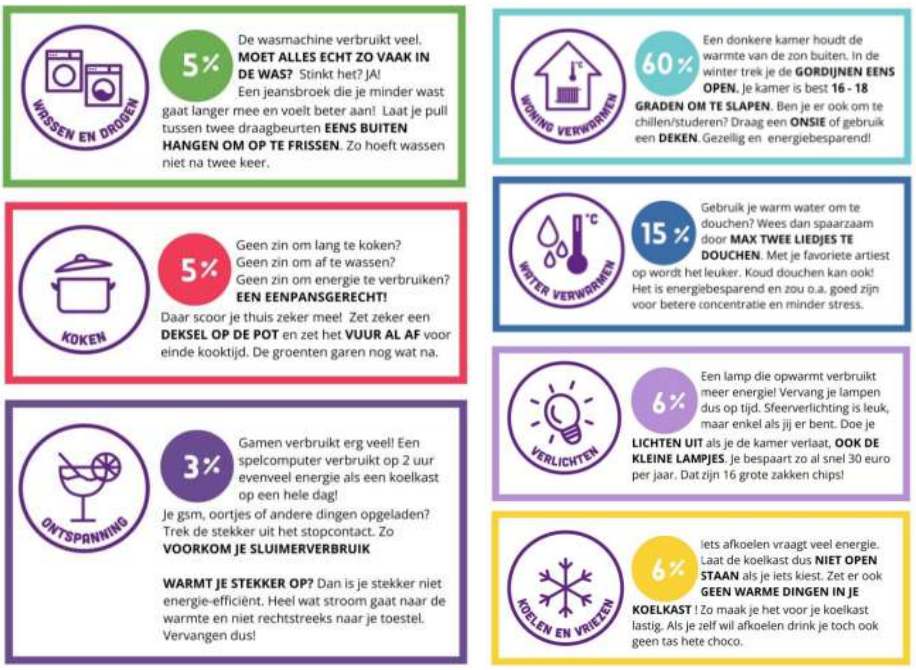

OPDRACHT 4: Woonverzekeringen kiezen

Op het bord duiden de jongeren aan of een **bepaalde woonverzekering of -kost verplicht is of niet**. Bij de verplichte kosten hangen ze een groen vinkje, bij de optionele kosten een rood kruisje.

Dit doen ze voor een brandverzekering, familiale verzekering, diefstalverzekering, huurwaarborg en een plaatsbeschrijving.

Nadat duidelijk is welke verzekeringen ze verplicht moeten nemen, kiezen de jongeren de woonverzekeringen die ze nodig hebben (verplicht + eventuele extra verzekeringen). De bedragen van de gekozen verzekeringen worden genoteerd op het budgetplan.

Meer uitleg over **de verschillende soorten verzekeringen en welke verplicht zijn,** vind je in de inspiratiegids.

© BIZ Kempen

DEEL 3: DOMEIN GEZONDHEID

Doel

In het domein 'Gezondheid' maken de jongeren kennis met de verschillende verzekeringen rond gezondheid, de daarbij behorende bedragen, welke verzekeringen verplicht zijn en wat het belang is van het indienen van een doktersattest bij je mutualiteit.

Benodigdheden domein Gezondheid

- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Bord 'ziekteverzekeringen'
- Diagnosekaartjes (in jaszak dokter)
- Paspop met doktersjas
- Brievenbus mutualiteit
- Overzicht terugbetalingen door mutualiteiten

Wanneer je het parcours doorloopt met de jongeren geeft de begeleider een woordje uitleg bij de verschillende begrippen in de gezondheidszorg (bv.: geconventioneerd, wijkgezondheidscentrum,…). **In België is een aansluiting bij de mutualiteit en het betalen van de zorgpremie verplicht.** Meer info over de andere ziekteverzekeringen kan je terugvinden in de inspiratiegids.

OPDRACHT 1: Verschillende ziekteverzekeringen

De jongeren spelen **een combinatiespel**, waarbij ze proberen te achterhalen welke verschillende verzekeringen en bijdragen er zijn, wat deze betekenen, of ze al dan niet verplicht zijn en wat ze gemiddeld kosten per maand. De jongeren noteren de bedragen van de verplichte en de gekozen verzekeringen op hun budgetplan.

OPMERKING: De juiste combinaties staan op de achterkant van het bord.

OPDRACHT 2: Terugbetaling mutualiteit

In de jaszak van de dokter zitten kaartjes met verschillende diagnoses op. Elk duo trekt één diagnosekaart. Hierop staat de prijs van de behandeling en/of het consult. De dokter vertegenwoordigt verschillende specialisaties: psychiater, chirurg, tandarts en kinesist.

© BIZ Kempen

De jongeren krijgen de kans om een **terugbetaling** te krijgen van de mutualiteit, maar dan moeten ze er zelf aan denken om **langs te gaan bij de mutualiteit**. Indien ze dit niet doen, dan betalen ze het volledige bedrag. De mutualiteit wordt weergegeven met een rode of groene brievenbus. Daarin kunnen de jongeren hun doktersbriefje achterlaten. Naast de brievenbus vinden de jongeren een schema met de bedragen van de terugbetaling. Het bedrag na de terugbetaling of het bedrag van het volledige consult wordt genoteerd op het budgetplan.

OPMERKING: Tegenwoordig verlopen al heel wat terugbetalingen automatisch. Bij de meerderheid van de dokters betaal je enkel het remgeld. Toch is deze opdracht interessant. **Jongeren leren dat een doktersbezoek geld kost, maar dat we omwille van sociale zekerheid veel minder moeten betalen**. Een bezoek aan de huisarts kost in 2026 gemiddeld 35 euro. Het remgeld blijft onveranderd: 4 euro voor patiënten met een globaal medisch dossier (GMD), 6 euro voor patiënten zonder GMD en 1 euro voor patiënten met een sociaal tarief. Patiënten onder de 25 jaar met een sociaal tarief en een GMD betalen sinds 1 oktober 2023 geen remgeld meer bij een bezoek aan de huisarts of specialist.

© BIZ Kempen

DEEL 4: DOMEIN HUISHOUDEN

Doel

In het domein 'Huishouden' kopen de jongeren allerlei zaken aan die ze dagelijks gebruiken: eten, verzorgingsproducten, vervoer, gsm-abonnement, kledij,...

In dit domein zijn er per onderwerp één of twee opdrachten. Deze onderwerpen moeten **niet** in een bepaalde volgorde worden uitgevoerd, maar binnen éénzelfde onderwerp volgt men best wel de volgorde zoals weergegeven in het draaiboek. De jongeren kunnen kiezen waar ze beginnen.

Benodigdheden domein Huishouden

- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Banner 'Supermarkt'
- Boodschappenlijstjes (1 per duo)
- Twee potten met borrelnootjes
- Twee winkelmandjes met onderhoudsproducten
- Twee winkelmandjes met verzorgingsproducten
- 4 kasticketten (1 in elk winkelmandje)
- Mandje met impulsaankopen
- Zelftesten 'Welk geldtype ben jij?'
- Kledingrek met foto's van kleding
- Banner 'Auto's'
- 3 borden met uitleg over de auto
- Banner 'Openbaar vervoer'
- 7 borden telecomabonnementen
- Knuffels van huisdieren (hond, kat, konijn)

VOEDING

OPDRACHT 1a: Winkeloefening

Voor deze opdracht hebben de jongeren de banner van de supermarkt nodig. Ze gaan inkopen doen waar **één persoon drie dagen** van kan eten en drinken. Het is de bedoeling dat de jongeren worden aangespoord om **gevarieerd te eten**. Daarom moeten ze elke dag, bij iedere maaltijd, iets anders kiezen om te eten, ook al kunnen sommige producten meermaals verbruikt worden. Dit om te vermijden dat sommige jongeren 3 keer per dag brood eten met 1 pot choco voor de 3 dagen.

© BIZ Kempen

Elk duo neemt een ‘boodschappenlijstje’ waarop vier verschillende categorieën vermeld staan. Per categorie moeten de jongeren inschatten wat ze allemaal zullen eten en drinken op drie dagen tijd.

- Ontbijt
- Koude maaltijd
- Warme maaltijd
- Extra’s

Na het kiezen van alle producten wordt het totaalbedrag op het ‘boodschappenlijstje’ vermenigvuldigd met tien. **Op die manier krijgen de jongeren een idee hoeveel ze per maand zullen uitgeven aan eten.**

De jongeren noteren het maandbedrag aan voeding op hun budgetplan.

BOODSCHAPPENLIJSTJE
ETEN EN DRINKEN

Ontbijt

Extra’s

OPDRACHT 1b: Hoe gezond eet ik?

Naast de prijs van het product staat er steeds een gekleurde bol bij. Dit kleurlabel is conform aan de categorie in de voedingsdriehoek. We laten de jongeren kijken hoe gezond ze gekozen hebben.

🔴 Je eet ongezond. Let op, je zal vaker naar de dokter moeten!

🟠 Je eet behoorlijk ongezond. Let op, je zal misschien naar de dokter moeten!

🟢 Je eet gezond. Prima! Je zal niet veel naar de dokter moeten!

OPDRACHT 2: Smaaktest

Er staan twee potten borrelnootjes van twee verschillende merken, een huismerk en een A-merk.

De jongeren kunnen borrelnootjes proeven van de twee verschillende merken. Door te proeven, proberen de jongeren te achterhalen welke nootjes van het huismerk zijn en welke van het A-merk ‘Duyvis’. Onderaan de potten kan je het juiste antwoord terugvinden, alsook de prijs per kilo.

Stel volgende vragen aan de jongeren:

- Welk product vind je het lekkerst?
- Wat is het merkproduct?
- Wat zou het prijsverschil kunnen zijn?

© BIZ Kempen

OPDRACHT 3: Impulsaankopen

Er staat een **mand met verschillende enveloppen. Deze representeren de 'secretpakjes'. Dit zijn verloren postpakketjes die te koop worden aangeboden, al weet je dus niet wat je koopt. één secret pakje kost €20.** Als de jongeren hiervan één of meerdere willen kopen, mogen ze het totaalbedrag noteren op hun budgetplan.

In de enveloppen zitten secret pakjes ter waarde van €10-€40. Het gaat over cadeaubonnen, concerttickets, gadgets,... Vaak zijn het spullen die ze **niet echt nodig** hebben, maar door de lage prijs en de kans op meerwaarde worden jongeren vaak verleid om extra dingen te kopen. Dit noemen we impulsaankopen.

HYGIËNE

OPDRACHT: Prijzen vergelijken

Er zijn vier manden gevuld: één mand met onderhoudsproducten van A-merken, één mand met onderhoudsproducten van huismerken, één mand met verzorgingsproducten van A-merken en één mand met verzorgingsproducten van huismerken. De jongeren kiezen één mand met verzorgingsproducten en één mand met onderhoudsproducten:

- Hoeveel kost elke mand? (Het antwoord kan je terugvinden op het kassaticket.)
- Welk prijsverschil zit er tussen de twee manden?
- Bij welk product is het prijsverschil het grootst?
- Hoeveel moet je per maand voorzien voor hygiëne?

Na het maken van deze oefening noteren de jongeren de prijzen van de gekozen mandjes op het budgetplan.

OPMERKING: Het is vooral belangrijk dat jongeren opmerken dat er een groot prijsverschil is. Een winkelmandje met A-producten is drie keer duurder dan een winkelmandje met huismerken, terwijl de kwaliteit niet altijd beter is. In realiteit bestaat een winkelmandje vaak uit een mix van A-merken en huismerken. Benadruk het belang van het vergelijken van prijzen, kwaliteit en persoonlijke smaak.

KLEDING

OPDRACHT 1: Zelftest 'Welk geldtype ben jij?'

De jongeren maken een zelftest om hun geldtype te achterhalen. In de zelftest worden enkele situaties beschreven waarbij de jongeren het antwoord aankruisen dat het dichtst aanleunt bij hun

© BIZ Kempen

eigen gedrag. Bij elke oplossingsmogelijkheid worden er punten toegekend. De jongeren berekenen het totaal aantal punten en lezen op de tabel af welk soort geldtype zij zijn.

De jongeren kunnen deze zelftest individueel of per duo invullen.

OPDRACHT 2: De kledingshop

Op basis van het resultaat van de zelftest gaan de jongeren kleding kopen. Ze maken een keuze aan de hand van de verschillende foto's die aan het kledingrek hangen.
Nadien noteren ze het bedrag op hun budgetplan.

- Het **spaarzaam type** koopt 1 kledingstuk
- De **bewuste consument** koopt 2 kledingstukken
- De **big spender** koopt 3 kledingstukken

OPMERKING: Benadruk dat het kopen van tweedehandskledij goedkoper is en beter voor het milieu. Fast fashion-kledij is vaak van minder goede kwaliteit en gaat minder lang mee waardoor ze vaker opnieuw kleren zouden moeten kopen. Ook solden zijn goed voor onze portefeuille. Er hangen geen solden aan het kledingrek, wel tweedehandskleren.

VERVOER

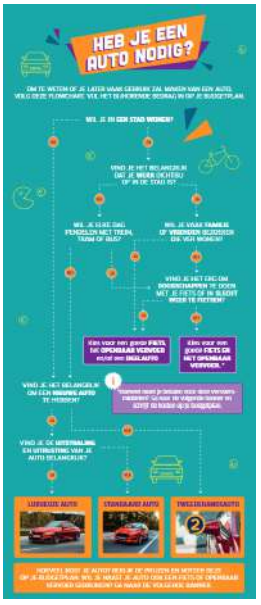

In dit onderdeel beslissen de jongeren met welke vervoersmiddelen ze zich zullen verplaatsen. Kopen ze een auto? Of gebruiken ze liever andere vervoersmiddelen?

OPDRACHT 1: Heb ik een auto nodig?

De jongeren volgen eerst een flowchart waaruit blijkt of ze later een auto denken nodig te hebben of niet. De ervaring leert ons dat jongeren niet altijd realistische verwachtingen hebben over de noodzaak van een auto.

Of en welke auto de jongeren aan het einde zien, wordt bepaald door de vragen in de flowchart. Het kostenplaatje dat iedere auto met zich meebrengt, lezen de jongeren op de achterkant van iedere overeenkomstige auto. De bedragen worden genoteerd op het budgetplan.

© BIZ Kempen

OPDRACHT 2: Vervoersbanner

Nadat de jongeren de flowchart van de auto hebben doorlopen, bekijken ze de banner van het 'Openbaar vervoer'. De jongeren zijn verplicht om **minstens één of meerdere vervoersmiddelen** te kiezen uit deze banner. Het is namelijk realistisch dat **iemand zich op verschillende manieren verplaatst.**

De bedragen worden genoteerd op het budgetplan.

TELECOM

OPDRACHT: Abonnement telefoon en internet

In de telecomshop kunnen de jongeren kiezen tussen vier telefoonabonnementen en drie internetabonnementen. Ze kiezen het abonnement dat best past bij hun **eigen verbruikersprofiel**.

Aangezien tegenwoordig vooral het aantal **gigabytes** van belang is, kunnen de jongeren op iedere pancarte lezen wat ze allemaal kunnen doen met de gigabytes binnen het abonnement voor 1 dag. Het internetabonnement omvat ook een internetsnelheid. Dat is vooral van belang bij gamen en streamen.

De jongeren noteren het maandbedrag van de gekozen telecom abonnementen op hun budgetplan.

OPGELET: Soms lijkt het voordeliger om een abonnement en telefoon samen te kopen (koppelverkoop). Problemen beginnen pas als je bijvoorbeeld je telefoon kwijt raakt, maar wel nog aan bepaalde kosten gebonden bent.

OPGELET: Bij de aankoop van een nieuwe gsm of huishoudtoestel wordt er vaak ook een verzekering aangeboden. Lees zeer goed de voorwaarden en reken voor jezelf uit of z'n verzekering noodzakelijk is.

HUISDIEREN

OPDRACHT: Huisdieren

De jongeren kunnen ervoor kiezen om één of meerdere huisdieren te kopen, deze aankoop is uiteraard **niet verplicht.** De maandelijkse kosten van de verschillende huisdieren (hond, kat en konijn) zijn berekend op basis van **voedingspatroon, speelmateriaal, vaccinaties en jaarlijkse controle bij de**

© BIZ Kempen

dierenarts. Het is belangrijk mee te geven aan de jongeren waar de kosten vandaan komen. De kosten in het parcours zijn exclusief de aankoopprijs van het dier.

De jongeren noteren het bedrag op hun budgetplan.

© BIZ Kempen

DEEL 5: DOMEIN ONTSPANNING

Doel

In het domein ontspanning moeten de jongeren een keuze maken tussen verschillende ontspanningsmogelijkheden. Daarnaast kunnen de jongeren een reis winnen naar Thailand door het krassen van een krasbiljet.

Benodigdheden domein Ontspanning

- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Banner 'Ontspanning'
- Kraslotjes (1 per duo)
- Reiscontracten
- Algemene reisvoorwaarden

OPDRACHT 1: Aanbod ontspanningsmogelijkheden

De jongeren kunnen vanop de banner kiezen uit een gevarieerd aanbod van ontspanningsmogelijkheden: fitness, op café gaan, een voetbalmatch bijwonen, een museumbezoek, lopen, lezen, muziek luisteren, fastfoodrestaurant, citytrip naar Barcelona, jeugdbeweging, gamen, muziekschool, festivalbezoek,… Alle ontspanningsmogelijkheden hebben een prijskaartje.
Sommige ontspanningsmogelijkheden betaal je in realiteit eenmalig: een citytrip of het jaarlijks lidgeld. **De bedragen van deze ontspanningsmogelijkheden op de banner zijn berekend per maand zodat de jongeren kunnen zien hoeveel ze per maand hiervoor zouden moeten sparen.**

Per duo kiezen ze minstens **twee of meerdere ontspanningsmogelijkheden**. De bedragen worden genoteerd op het budgetplan.

OPMERKING: Blijft er op het einde van de maand niet veel geld meer over, dan valt ontspanning vaak als eerste weg. Ontspannen is echter een belangrijke voorwaarde om gezond te blijven en je goed te voelen in je vel, maar dit kost ook geld. Laat de jongeren op zoek gaan naar ontspanningsmogelijkheden die passen bij hun budget.

© BIZ Kempen

OPDRACHT 2: Reisbureau WAKOSTA?!

Bij het reisbureau kunnen de jongeren een reis naar Thailand winnen. Ze krijgen **per duo één gratis kraslotje**. Om die reis te kunnen winnen moeten de jongeren 2 palmbomen krassen.
Bij een winnend lot moeten de jongeren een reiscontract invullen.

Terloops schuif je de **algemene reisvoorwaarden** onder hun neus. In de algemene reisvoorwaarden staan er enkele **absurde voorwaarden**, bijvoorbeeld artikel 6:

- Enkel het vervoer naar Thailand wordt vergoed (d.w.z. transport naar/van luchthaven en vliegtickets).
- Het hotel is reeds gereserveerd, maar ten koste van de reiziger: €1500
- De jongeren engageren zich om jaarlijks €100 te storten aan De Warmste Week.
- De jongeren zullen in de maanden juni, juli en augustus tweewekelijks het gras van hun leerkrachten maaien.

Maak de jongeren duidelijk dat het belangrijk is om steeds **de algemene voorwaarden** goed te bekijken. In artikel 12 van de algemene voorwaarden staat ‘de kleine letter clausule’. Door de ondertekening bevestigt de deelnemer dat alle voorgaande en opvolgende artikelen omtrent de 'reis naar Thailand' nietig worden verklaard. Hiermee stemt de deelnemer er dus mee in dat er in werkelijkheid geen reis is gewonnen en de absurde voorwaarden dus niet nageleefd dienen te worden.

Kleine lettertjes altijd lezen! Onderteken niet om het even wat!

© BIZ Kempen

EXTRA DEEL 6: DOMEIN GOKKEN

Doel

In het domein gokken leren de jongeren de gevaren van gokken kennen. Ze leren dat gokken aantrekkelijk en haalbaar lijkt, maar meestal geen positieve uitkomst kent.

OPMERKING: Dit deel komt op het einde van het inleefparcours en vormt een leuk extraatje. **Wie klaar is en tijd over heeft, kan gokken**. Heb je niet meer zoveel tijd over? Dan is het belangrijker dat de jongeren **zeker deel 7 doorlopen.**

Benodigdheden domein Gokken

- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Banner 'Gokken'
- Opdrachtenbord 'Gokken'
- Bingomolen
- Kaartspel
- 5 waterflesjes
- 10 pingpongballetjes in doos
- Vouwinstructies
- Kladpapier
- Gsm om te timen (zelf te voorzien)

OPDRACHT: Verdubbel je maandloon

De jongeren kunnen hun maandloon verdubbelen als ze een spannende, haalbare opdracht weten te vervullen **in minder dan 1 minuut.**

De jongeren volgen de stappen zoals omschreven op het opdrachtenblad. Ze zijn **niet verplicht** om deel te nemen aan het gokspel.

De opdrachten lijken haalbaar, maar kunnen meestal niet in minder dan één minuut uitgevoerd worden. Het staat de leerkracht vrij de jongeren te overtuigen *'vorige keer lukte het bij X en Y zeer snel'*.

© BIZ Kempen

De jongeren kunnen meerdere keren deelnemen, maar draaien steeds opnieuw aan het rad en krijgen daarbij mogelijks een nieuwe opdracht. De jongeren mogen niet eerst oefenen.
Per keer dat de jongeren aan het draaien voor een opdracht, gaat er €20 van hun budgetplan.

Door na te denken over het gokspel komen de **jongeren op een speelse wijze te weten dat gokken verslavend kan werken en dat de winst vaak uitblijft**.

🟢 Groene opdracht: Bouw een kaartenhuis van 2 verdiepingen.
Gebruik het kaartspel op de tafel. Bouw het kaartenhuisje zoals op de afbeelding.

🔴 Rode opdracht: Vouw 3 bootjes van papier.
Gebruik het kladpapier dat op de tafel ligt. Het bootje vouw je zoals het voorbeeld. Gebruik de vouwinstructies indien nodig.

🔵 Blauwe opdracht: Schud het bakje vol pingpongballetjes leeg.
Steek de 10 pingpongballetjes in een lege doos van zakdoeken. Hang de doos rond je middel en schudden maar!

🟡 Gele opdracht: Doe een bottle flip met 5 flesjes.
Een bottle flip is een waterflesje roterend omhoog gooien zodat het perfect verticaal landt.

OPMERKING: Deze opdracht heeft zeker niet de bedoeling jongeren aan te zetten tot gokken. Het is belangrijk dat de begeleider de activiteit bij afloop kadert. Merk je een problematiek in de klas, bekijk dan bijkomend educatief materiaal van het VAD: https://www.vad.be/catalogus/detail/you-bet
Of download het lespakket rond gokken '**Casino DAKOSTWA**', ontwikkeld door BIZ West-Vlaanderen. Via dit lespakket maak je jongeren bewust over de kenmerken en valkuilen van gokken. https://www.welzijn13.be/casino-dakostwa-lespakket-rond-gokken

© BIZ Kempen

DEEL 7: ONVOORZIENE OMSTANDIGHEDEN & SPAREN

Doel

Het is belangrijk dat jongeren te weten komen dat er steeds geld voorzien moet worden voor onverwachte uitgaven: het betalen van een boete, een lekkende kraan herstellen, het betalen van een ziekenhuisfactuur enz.

Benodigdheden domein Onvoorziene omstandigheden

- Budgetplan op clipboard (1 per duo)
- Rad met onvoorziene omstandigheden
- 4 spaarpotten
- Geldbriefjes

OPDRACHT 1: Het rad van gebeurtenissen

Laat de jongeren eerst hun maandbudget berekenen en dan pas aan het rad draaien. Hebben ze kunnen sparen? Of hebben ze meer uitgegeven dan ze kunnen betalen?

Daarna moet elk duo eenmaal aan het rad draaien. De jongeren noteren de extra kosten of extra verdiensten naast hun maandelijkse eindresultaat.

Op het rad staan verschillende gebeurtenissen. Zowel positief als negatief.

- Wasmachine is stuk: €400
- Het is je verjaardag: je krijgt €50
- Je fiets is gestolen: €250
- Je krijgt €350 terug van de belastingen
- Je hebt een ongeval met je wagen: €700
- ….

OPMERKING: jongeren die geen auto hebben gekocht in het parcours, kunnen geen ongeval krijgen met de auto. Laat deze jongeren een tweede keer draaien aan het rad.

© BIZ Kempen

OPDRACHT 2: Sparen of niet?

Hebben duo's **geld kunnen overhouden** aan het einde van het parcours? Dan kunnen de jongeren kiezen om hun **overschot in** één of meerdere **spaarpotten** te steken. Op het geldbriefje schrijven ze op waarvoor ze willen sparen (bv.: een fiets, woning, reis, …). Nadien steken ze het briefje in de juiste spaarpot.

De spaarpotten zijn opgedeeld in verschillende categorieën:

- Leuke dingen: nieuwe kledij die je graag wilt, reisje,...
- Later: huis, hogere studies, auto,...
- Verwachte kosten: afrekening energie, belastingen, jaarlijkse afrekening verzekering...
- Onverwachte kosten: nieuw wasmachine, kapotte fiets, …

De begeleider geeft een woordje uitleg bij **sparen**. Waarom moet je sparen? Benadruk dat elke vorm van sparen goed is.

Staan er duo's in de min op het einde van het parcours? Dan kunnen ze jammer genoeg niet sparen. Eén maand in de min staan, is geen ramp. Maar gebeurt dit elke maand, dan heb je structureel geld tekort en kan dit leiden tot schulden.

De begeleider geeft een woordje uitleg bij **schulden**. Welke soorten schulden bestaan er? Hoe belandt iemand in een (problematische) schuldensituatie? Welke soorten schulden zijn er?

© BIZ Kempen

DEEL 8: NABESPREKING in de klas

Door middel van reflectievragen dagen we de jongeren uit om verder na te denken over de zaken die ze hebben gezien en geleerd tijdens het inleefparcours. Om voldoende tijd en diepgang te creëren voor deze nabespreking, doe je deze **nadien in de klas**.

Nabespreking met reflectievragen:

- Hoe vond je het om het parcours te doorlopen?
- Welke opdrachten vond je leuk, welke minder leuk? Waarom?
- Wat vond je gemakkelijk of eerder moeilijk? Waarom?
- Wat wisten jullie al voordien?
- Welke inkomens hebben jullie gekregen? Was dit inkomen voldoende?
- Hoeveel denk je later te verdienen? Weten jullie hoeveel je ouders verdienen?
- Was het moeilijk om een woning te kiezen en heb je de woning gekozen die je wilde of was dit niet mogelijk?
- Wie had genoeg geld om een maand rond te komen met zijn of haar budget? Wie niet?
- Welke uitgaven nemen de grootste hap uit je budget?
- Heeft het doorlopen van het parcours je aangezet om anders om te gaan met de uitgaven die je nu al hebt?
- Ben jij je nu meer bewust van de kosten en uitgaven die je ouders hebben?
- Wat zal je zeker onthouden uit de oefeningen? Laat iedereen één ding opschrijven en overloop dit.
- Hadden jullie aan het eind geld over voor ontspanning? Indien er weinig geld over was, zou je ontspanning kunnen weglaten? Welke gevolgen zou dit kunnen hebben?
- Wie heeft het reiscontract ondertekend? Waarom wel? Waarom niet?
- Heeft iedereen de algemene reisvoorwaarden gelezen? Waarom wel? Waarom niet?
- Wat stond er in de algemene reisvoorwaarden?
- Welke boodschap willen we hier geven?
- Waar kom je nog zo'n 'saaie' contracten tegen?
- Zijn er mensen die geld over hadden? Wat zouden jullie hiermee doen?
- Zijn er veel onverwachte dingen voorgevallen? Wat is het belang van sparen?
- Zou je overwegen om geld te lenen voor bepaalde dingen? Bijvoorbeeld voor een huis of een auto? Zou je ook willen lenen voor een GSM of voor een televisie? Wat zijn de voor- en nadelen van geld lenen?

© BIZ Kempen

- Waarop zou je kunnen besparen? Is dit moeilijk? Vraagt dit veel inspanning(en)?
- Wat zou jij doen als je geld tekort hebt? Wat zijn de verschillende mogelijkheden?
- Weet je waar je terecht kan bij financiële problemen? Zou je hulp vragen als het moeilijk is?
- Zou je het parcours aanraden aan medeleerlingen/ouders/anderen? Waarom wel? Waarom niet?

Toekomst

Als je met vragen zit over bepaalde facturen, je budget of gewoon graag advies wil, spring gerust binnen in een JAC, CAW of OCMW. Iedereen met eender welke vraag wordt er geholpen. Wacht niet te lang, want zo worden problemen enkel erger.

De begeleider geeft een woordje uitleg bij **verschillende vormen van hulp bij geldproblemen:** 'soorten budgethulpverlening.'

Dankjewel voor jullie komst!

INFO, VRAGEN OF OPMERKINGEN?

Mail: bizkempen@cawdekempen.be

Of bezoek onze website: www.biz-kempen.be

© BIZ Kempen